

GDK 4:174.7Pinus nigra(497.4Bled)(045)=163.6

Razširjenost in zdravstveno stanje črnega bora v blejskih gozdovih

Spatial Distribution and health Condition of Pinus nigra in the Forests of Bled

Vida PAPLER-LAMPE

Izveček

Papler-Lampe, V.: Razširjenost in zdravstveno stanje črnega bora v blejskih gozdovih. Gozdarski vestnik, 70/2012, št. 10. V slovenščini, z izvečkom v angleščini, cit. lit 3. Prevod v angleščino: avtorica. Lektoriranje angleškega besedila Breda Misja, jezikovni pregled slovenskega besedila Marjetka Šivic.

Na osamelcih v okolici Bleda smo evidentirali okoli štiristo dreves črnega bora, ki je po vsej verjetnosti antropogenega nastanka. Poleg starosti in pešanja vitalnosti ga v zadnjih letih napada tudi gliva *Diplodia pinea* (Desm), ki povzroča sušico najmlajših borovih poganjkov.

Perspektivne skupine bora bomo poskušali ohraniti s pomočjo priporočenih ukrepov.

Ključne besede: Bled, črni bor, sušica najmlajših borovih poganjkov

Abstract

Papler-Lampe, V.: Spatial Distribution and health Condition of Pinus nigra in the Forests of Bled. Gozdarski vestnik (Professional Journal of Forestry), 70/ 2012, vol. 10. In Slovenian, abstract in English, lit. quot. 3. Translate by the author, proofreading of the English text Breda Misja, proofreading of the Slovenian text Marjetka Šivic.

Inventory of Pinus nigra on the hills around Bled was made. We found around 400 trees for which we conclude they are allochthonous. Trees are mostly old and in poor health condition. They are seriously attacked by *Diplodia pinea* (Desm) which caused dieback of pine shoots.

We will use recommended measures to maintain the most perspective groups of Pinus nigra.

Key words: Bled, *Pinus nigra*, *Diplodia pinea* (Desm)

1 OPIS STANJA

Črni bor je drevesna vrsta, ki nas s svojo pristnostjo preseneti, ko obiskujemo vzpetine okoli Blejskega jezera, kjer vlada značilno alpsko podnebje. Bor porašča karbonatne skalnate prisojne lege, nanj pa naletimo tudi na boljših tleh in kamnitih zaravnicah. Populacija črnega bora je relativno majhna, na obravnavanem območju najdemo skupaj v gozdu okoli štiristo dreves. Lokacije najdišč so na ortofoto posnetku.

Glede na precej sorodne oblike pojavljanja (šopi, skupine) teh dreves okoli Bleda, znane zgodovine blejskega zdraviliškega turizma in odsotnosti te drevesne vrste na podobnih rastiščih zunaj Bleda sklepamo, da so najdišča verjetno antropogena.

Bledu najbližje (10 km zračne razdalje) avtohtono rastišče črnega bora je v Karavankah na skalnem osamelcu Ajdna.

V Sloveniji so črni bor na Krasu začeli sistematično saditi v drugi polovici 19. stoletja in v čas

najbolj množičnih pogozdovanj Krasa sodijo tudi najstarejši razpršeni nasadi črnega bora na Bledu.

Dokler je bil črni bor zdrav, je bil (razen za strokovnjake) skoraj neopazen. Prve motnje pri vitalno vedno manj konkurenčnem boru smo zaznali v letih 1994 in 1995. Takrat sta črni bor na Grajskem hribu napadla veliki smrekovi lubadar (*Ips typographus*) in mali smrekov lubadar (*Pityogenes chalcographus*). Leta 1995 si je napadena drevesa ogledal dr. Dušan Jurc (Jurc, 1995). Po ogledu smo opravili klasične ukrepe, ki jih opravljamo pri napadu velikega smrekovega lubadarja na smreki – torej posek, spravilo in postavitev režaste pasti v vrzel.

Potem je črni bor okoli deset let počasi zgubljal vitalnost, nekaj dreves je polomil tudi moker sneg. Vedno redkejša krošnja so omogočale vrast konkurenčno močnejšim drevesnim vrstam, kot so mali jesen, črni in beli gaber. Naštete drevesne

V. P. L., univ. dipl. inž. gozd., Zavod za gozdove, Območna enota Bled

Slika 1: Posamično odmrlo drevo

vrste so se zadirale v krošnje črnih borov, pa tudi v tleh so bile vedno večja konkurenca pri črpanju vode in hranilnih snovi.

Leto 2009 je bilo zelo sušno in nadpovprečno toplo (ARSO) in v letu 2010 smo opazili, da je črni bor začela napadati gliva vrste *Diplodea pinea* (*Desm*), ki uničuje najmlajše iglice na koncih vej (sušica najmlajših borovih poganjkov). Napad je bil najhujši na grebenu Grajskega hriba, kjer smo odredili posek nekaj dreves, kjer je bilo suhe več kot 80 % krošnje. Zanimivo je, da je leta 2010 ta gliva napadla tudi avtohtone bore na Ajdnu (ZGS, 2011).

Spomladi leta 2009 smo izbiralno redčili v skupini črnih borov na Grajskem hribu, ki so jih ukleščili termofilnimi listavci. Nevede smo opravili ukrep, ki je pripomogel tudi, da se sproščene krošnje veliko lažje upirajo napadu glive. Sedaj so ti bori med najmanj napadenimi v okolici Bleda.

Napad glive na preostalih drevesih se je pospešeno nadaljeval v letih 2011 in 2012.

Poleti 2012 so bili z glivo vrste *Diplodia pinea* napadeni praktično vsi črni bori. Najbolj so bili prizadeti bori na južnem pobočju Osojnice in na grebenu Grajskega hriba. To so obenem največje in najstarejše skupine črnih borov na obravnavanem območju, kjer na eni lokaciji najdemo 50 do 70 borov.

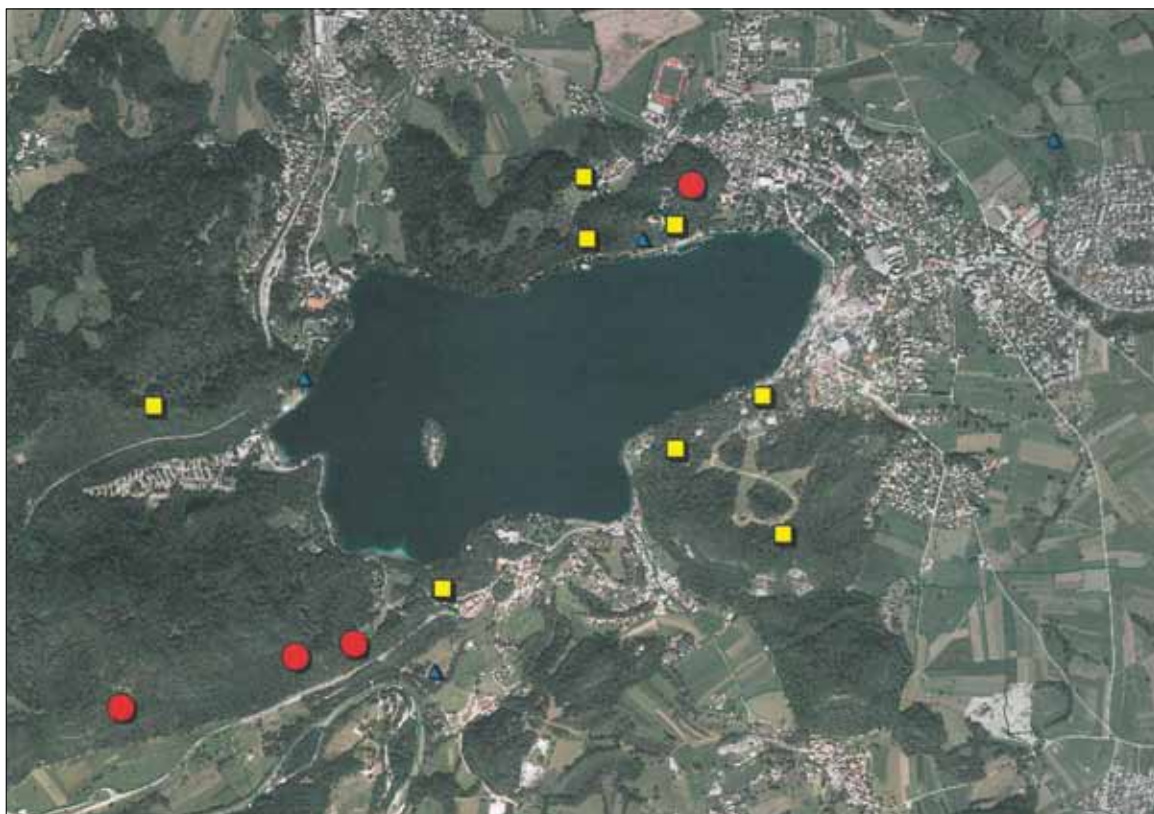
2 UGOTOVITVE

V gozdovih zelenega pasu Bleda je črni bor zanimivost in ga zato v strukturi drevesnih vrst nameravamo ohranjati še naprej.

Večina bora raste na slabše dostopnih mestih in v varovalnih gozdovih, zato gospodarska škoda zaradi napada glive ni velika, večja je estetska osiromašitev.

Glavni vzrok za velik razmah bolezni sušica najmlajših borovih poganjkov je bil sušni stres v zadnjih letih.

Najbolj so poškodovani bori, ki rastejo na strmih prisojnih legah v homogenih skupinah.

Poškodovanost: rahla – ◀ posamični odmrli mladi poganjki
 močna – ■ posamične odmrle veje
 zelo močna – ● posamična odmrla drevesa (glej sliko 1)

Št.	Lokacija	Št. borov	Starost	Stopnja poškodovanosti
1	Grad nad cerkvijo	50	stari	zelo močna
2	Grajska skala	30	srednja	rahla
3	Grad-Višce	15	stari	močna
4	Kopališče	70	mladovje	močna
5	Tribune	2	srednja	rahla
6	Dobe	2	stari	rahla
7	Viktorija	5	stari	močna
8	Beli dvor	10	srednja	močna
9	Vrh Straže	20	stari	močna
10	Nad Zako	15	srednja	močna
11	Osojnica Boh B	70	srednja	zelo močna
12	Mačkovec	50	srednja	zelo močna
13	Sabothy	70	stari	zelo močna
14	Pristava	2	stari	močna
15	Vila Bled	5	srednja	močna
16	Zazer	4	mladovje	rahla
	Skupaj	420		

Vitalnost starejših, več kot sto let starih borov je zelo slaba.

Okuženost skupin bora z glivo je bistveno manjša, če raste skupaj le nekaj borov (do deset).

Gliva je napadla tudi več kot polovico letos posajenih sadik črnega bora na Grajskem hribu.

Kljub semenjenju skoraj ni zaznati odraslih borov naravnega pomlajanja. Redke posamične semenjake v fazi gošče najdemo na brežini ceste in na zaraščajočem se travniku v Mačkovcu. Očitno črni bor po vzkalitvi ni dovolj konkurenčno močan v boju za svetlobo, saj ga takoj prerastejo termofilni listavci in leska.

3 UKREPI

V perspektivnih skupinah črnega bora, kjer se med krošnje vraščajo termofilni listavci, je potrebno izbiralno redčenje zaradi odstranjevanja konkurence v tleh in krošnjah.

Pozimi načrtujemo posek dostopnih borov, ki imajo suhe več kot 80 % krošnje. Dodatnih ukrepov, kot je uničevanje vej in storžev, ne moremo zagotoviti.

Naslednjo pomlad je treba enoletni nasad črnega bora tretirati z borovimi pripravki in pred začetkom vegetacijske dobe dodatno pognojiti. (Jurc, 2007)

Čeprav je črni bor postal posebnost blejskih osamelcev, ne načrtujemo novih izpopolnitev, dokler se gradacija glive *Diplodea pinea* ne umiri.

4 LITERATURA:

Jurc, D.1995. Zapisnik GIS: Sušenje črnega bora pri Blejskem gradu, Ljubljana (tri strani)

Jurc,D.:2007. Zdravje gozda, Bori, GV, letnik 65, št 7-8
ZGS: 2011. Letno poročilo o delu in stanju gozdov v letu 2010, OE Bled

Vida Papler - Lampe, univ. dipl. inž. gozd., Zavod za gozdove, Območna enota Bled